

RADNA PRAVA MLADIH

ZAŠTO GOVORIMO O RADNIM PRAVIMA MLADIH?

Zato što uslovi pod kojima se danas mladi zapošljavaju, kao i uslovi u kojima rade, nije su isti kao u vrijeme njihovih roditelja. Tržište rada postalo je nestabilnije, nepredvidljivije i fleksibilnije, što najčešće ima negativne posljedice po zaposlene. Mladi radnici su danas češće izloženi radu u neregulisanim uslovima, zakidanju prava po osnovu rada, većim zahtjevima poslodavaca, a ujedno i većoj neizvjesnosti radnih mjesta. Razlog tome leži i u nepoznavanju prava o osnovu rada od strane mladih i nedovoljnom zainteresovanošću za njihovu zaštitu, a što je nekada važnije i značajnije od same zarade. Na koncu, i Strategija za mlade 2017-2021 pitanje radnih prava mladih prepoznaje kao jedno od ključnih polja koje je neophodno unaprijediti.

(ZNATE LI) ŠTA JE:

- UGOVOR O RADU?
- UGOVOR O DJELU?
- RAD NA ODREĐENO I RAD NA NEODREĐENO VRIJEME?
- PRIPRAVNIČKI STAŽ?
- VOLONTERSKI RAD?
- DISKRIMINACIJA NA RADU?
- SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE?
- ZLOSTAVLJANJE NA RADU (MOBING)?

je u najkraćem posao koji omogućava dostojan život. Po-drazumijeva da pojedinac uživa ljudska prava u oblasti rada, ima pravo na zaradu od koje se može dostojno živ-jeti, sprječavanje eksploatacije i diskriminacije radnika, bezbjedno i zdravo radno mjesto, zaštitu socijalnih prava, što bolje uslove za lični prosperitet zaposlenog i socijal-nu integraciju, poštovanje prava na sindikalno organizo-vanje, jednake mogućnosti na pristup radnim mjestima i sticanje zarade, ravnopravnost između muškarca i žene.

KOJA SU VAŠA OSNOVNA PRAVA KAO ZAPOSLENOG?

- Pravo na odgovarajuću zaradu, pravo na naknadu zarade i uvećanu zaradu;
- pravo na materijalno obezbjeđenje za vrijeme privremene nezaposlenosti (novčana nadoknada);
- pravo na odsustvovanje sa rada u slučaju bolesti i naknadu zarade za te dane;
- prava u slučaju smanjenja ili gubitka radne sposobnosti i starosti;
- pravo na godišnji odmor i druga odsustva;
- pravo na plaćen prekovremeni rad i rad noću;
- pravo na zaštitu

ŠTA KAŽE USTAV CRNE GORE?

Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zanimanja i zapošljavanja, na pravične i humane uslove rada i na zaštitu za vrijeme nezaposlenosti.

- Omladina, žene i invalidi uživaju posebnu zaštitu na radu.
- Zaposleni imaju pravo na štrajk.

(ZNATE LI) KAKO:

- **POSTUPATI KAD MISLITE DA SU VAM PRAVA POVRIJEĐENA?**
- **PREPOZNATI PONAŠANJA KOJIMA SE SPROVO-DI MOBING?**
- **PREPOZNATI PONAŠANJA KOJIMA SE SPROVO-DI DISKRIMINACIJA?**
- **KAKO IZRAČUNATI VISINU ZARADE I DUŽINU GODIŠNJEG ODMORA?**
- **SE SPROVODI POSTUPAK ZAŠTITE PRAVA?**
- **ZAŠTITI SEBE OD DUGIH I DRUGE OD SEBE?**

PREKARNI RAD

je rad koji karakteriše nesigurnost radnog mjesta, nedefinisana visina zarade, rad na određeno vrijeme, povremeni i privremeni poslovi, izostanak ugovora o radu, niska ili nikakva radna prava i zaštita radnih prava.

MOGU LI MALOLJETNICI DA ZASNUJU RADNI ODNOS?

Maloljetnici mogu da zasnuju radni odnos samo uz pisanu saglasnost roditelja (usvojioca ili staraoca) pod uslovom da ima najmanje 15 navršenih godina života i utvrđenu zdravstvenu sposobnost, da takav rad ne ugrožava njegovo zdravlje, moral i obrazovanje!

Oni ne mogu da rade na radnom mjestu na kojem se obavljaju naročito teški fizički poslovi, noću, niti duže od punog radnog vremena!

Raznovrsne oblike radnog angažovanja veoma je važno poznavati, jer je velika razlika u pravima koji proističu iz pojedinih vrsta ugovora. Samo kod zasnovivanja radnog odnosa, zaključivanjem ugovora o radu (bilo da je na neodređeno ili na određeno vrijeme) zaposleni ima prava u najširem obimu!

JESTE LI ZNALI DA poslodavac ne može od vas zahtijevati podatke o porodičnom, odnosno bračnom statusu i planiranju porodice, kao ni dostavljanje isprava i drugih dokaza koji nijesu od neposrednog značaja za obavljanje poslova, niti prethodno davanje izjave o otkazu ugovora o radu od strane tog lica! Takođe, poslodavac ne može da uslovljava zasnivanje radnog odnosa, dokazom o trudnoći, osim ako se radi o poslovima kod kojih postoji znatan rizik za zdravlje žene i djeteta?

JESTE LI ZNALI DA ako zaposleni, na zahtjev poslodavca prestane da radi prije isteka otkaznog roka, ima pravo:

- na naknadu zarade i ostala prava iz rada i po osnovu rada, kao da je radio do isteka otkaznog roka;
- da za vrijeme otkaznog roka ima pravo da odsustvuje sa rada najmanje četiri sata nedjeljno radi traženja novog zaposlenja;
- da je poslodavac dužan da zaposlenom, u slučaju prestanka radnog odnosa, odnosno otkaza ugovora o radu, isplati sve neisplaćene zarade, naknade zarade i druga primanja koja je zaposleni ostvario do dana prestanka radnog odnosa;
- da uplati doprinose za socijalno osiguranje u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i ugovorom o radu. Isplatu je poslodavac dužan da izvrši prije donošenja rješenja o otkazu?

Dokazano je da radno vrijeme duže od 48 sati nedjeljno predstavlja značajan uzrok stresa na radnom mjestu, što značajno povećava opasnost od problema s mentalnim zdravljem, dok više od 60 sati rada nedjeljno povećava rizik od bolesti srca. Radnici koji mijenjaju smjene često se žale na probleme sa spavanjem i koncentracijom, pri čemu noćni rad značajno utiče na zdravlje ljudi zbog promjena ustaljenog bioritma.

VAŠE PRAVO NA ODMOR I ODSUSTVO SA POSLA JE NEOTUĐIVO

Svaki zaposleni mora imati pravo na dnevni, nedjeljni i godišnji odmor. Periodi odmora se osiguravaju u svrhu očuvanja njihove sigurnosti, zdravlja i dobrobiti. Međunarodni radni standardi nijesu bez razloga posvetili značajan prostor ovom pitanju - samo Međunarodna organizacija rada ima više konvencija koje se bave pravom na odmor, dok je na primjer u Crnoj Gori, ovo pravo zagarantovano i samim Ustavom!

ZAŠTITA I ZDRAVLJE NA RADU SU OBAVEZA I VAS I VAŠEG POSLODAVCA

Poslodavac je dužan da zaposlenog ili predstavnika zaposlenih informiše pisanim putem u vezi sa rizicima po zaštitu i zdravlje na radu, mjerama zaštite i aktivnostima u odnosu na svaku vrstu radnog mjesta i/ili posla, kao i načinom organizovanja i pružanja prve pomoći, zaštite od požara, postupku evakuacije zaposlenih pri pojavi ozbiljnih i neposrednih opasnosti, i o licima koja su zadužena za sprovođenje ovih mjera.

Zaposleni ima pravo i obavezu da se prije početka rada upozna sa mjerama zaštite na poslovima radnog mjesta na koje je raspoređen, kao i da se osposobljava za njihovo sprovođenje, te i on, kao poslodavac, podliježe odgovornosti u slučaju nepridržavanja propisanih mjera zaštite i neizvršavanja obaveza utvrđenih zakonom i aktima poslodavca.

VAŽNO JE ZNATI DA su danas mladi radnici, usljed neprepoznavanja rizika, neiskusnijeg pristupa opasnostima na radu, nepoznavanja opreme sa kojom rade, radne okoline i radnog mjesta, više podložni povredama na radu nego stariji radnici.

Prema posljednjim evropskim podacima, nefatalnih povreda na poslu je bilo više od 40% među mladim radnicima starosti od 18 do 24 godine, nego među odraslim, dok u Sjedinjenim Američkim Državama, postoji podatak da mladi radnici starosti od 15 do 24 godine, podliježu nefatalnim povredama na radu otprilike dva puta više od radnika starosti preko 25 godina.